

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського
суду у складі Верховного Суду
(актуальна судова практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень
2020 року

Зміст

1. Щодо порядку переходу права оренди земельної ділянки	3
2. Щодо порядку надання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок – часток (паїв) у користування	6
3. Щодо захисту порушених зобов'язань за договором оренди земельної ділянки	8
4. Щодо заборони вжиття заходів забезпечення позову, які можуть вплинути на проведення земельних торгів	10
5. Щодо реалізації громадськими організаціями права на охорону навколишнього природного середовища в судовому порядку	13
6. Щодо відповідальності теплостачальної організації за прострочення проведення розрахунків за договором постачання природного газу	15
7. Щодо належного способу захисту права на реструктуризацію заборгованості за спожитий газ	19
8. Щодо зміни правового режиму державного майна	21
9. Щодо переважного права учасника товариства на придбання частки іншого учасника товариства	24
10. Щодо застосування до підрядника відповідальності за договором будівельного підряду	26
11. Щодо повідомлення стягувача про відкриття виконавчого провадження	28
12. Щодо визначення дійсної ринкової вартості майна під час проведення виконавчих дій	30
13. Щодо строку давності стягнення податкового боргу	33
14. Щодо умов видачі дубліката наказу суду в разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом	35
15. Щодо залишення позову без розгляду у зв'язку з порушенням правил об'єднання позовних вимог	40

Перелік уживаних скорочень

ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	– Земельний кодекс України
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ПК України	– Податковий кодекс України
КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства

1. Щодо порядку переходу права оренди земельної ділянки

У разі набуття права власності на нерухоме майно, новий власник нерухомого майна набуває право оренди земельною ділянкою, на якій воно знаходиться, за чинним договором оренди, а не у порядку повторного надання земельної ділянки. При цьому зміна орендаря відбувається в силу прямої вказівки закону.

КГС ВС розглянув справу за позовом Приватного підприємства "Дельта-Сервіс" (далі – ПП "Дельта-Сервіс") до міської ради міста Кропивницького, Товариства з обмеженою відповідальністю "СІТІ ІНВЕСТ ЦЕНТР" (далі – ТОВ "СІТІ ІНВЕСТ ЦЕНТР"), Товариства з обмеженою відповідальністю "АТБ-Торгстрой" (далі – ТОВ "АТБ-Торгстрой") про визнання недійсним та скасування рішення щодо внесення змін до договору оренди землі, визнання недійсними додаткових угод до договору оренди і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ПП "Дельта-Сервіс" та міською радою міста Кропивницького укладено договір оренди землі від 22.09.2009 для розміщення торгівельно-виставкового комплексу за адресою: вул. Героїв Сталінграду, м. Кропивницький (далі – земельна ділянка). На земельній ділянці розміщені об'єкти нерухомого майна, а саме будівля, яка є частиною цілого комплексу.

На підставі договору купівлі – продажу від 03.10.2018 ТОВ "СІТІ ІНВЕСТ ЦЕНТР" стало власником 41/100 частини нерухомого майна та згідно з договором купівлі-продажу від 23.04.2019 ТОВ "АТБ-Торгстрой" стало власником 7/100 частини нерухомого майна за вищевказаною адресою.

Міська рада міста Кропивницького своїм рішенням надала згоду на внесення змін до договору оренди землі від 22.09.2009, а саме додати сторони (орендарів) ТОВ "СІТІ ІНВЕСТ ЦЕНТР" та ТОВ "АТБ-Торгстрой" на умовах спільної оренди земельної ділянки шляхом укладення з кожним з орендарів окремої додаткової угоди до вказаного договору; встановила частки користування земельною ділянкою, які не підлягають окремому відчуженню та виділенню в натурі. На підставі зазначеного рішення були укладені спірні додаткові угоди, за умовами яких були внесені відповідні зміни до договору оренди землі від 22.09.2009.

Позивач вважав, що рішення міської ради, а також укладені на його підставі спірні додаткові угоди порушують права позивача, як орендаря земельної ділянки, оскільки він не давав згоди на внесення змін до договору оренди землі, у зв'язку з чим міська рада не мала права приймати рішення про передачу частини земельної ділянки в оренду іншим особам та укладати відповідні угоди.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із частиною третьою статті 7 Закону України "Про оренду землі" до особи, якій перейшло право власності на житловий будинок, будівлю або споруду, що розташовані на орендованій земельній ділянці, також переходить право оренди на цю земельну ділянку. Договором, який передбачає набуття права власності на житловий будинок, будівлю або споруду, припиняється договір

оренди земельної ділянки в частині оренди попереднім орендарем земельної ділянки, на якій розташований такий житловий будинок, будівля або споруда.

Отже, у разі переходу права власності на майно, що знаходиться на орендованій земельній ділянці, до нового власника з моменту набуття права власності на це майно переходить право оренди земельної ділянки, на якій вказане майно розміщене у тому самому обсязі та умовах, які були у попереднього власника. З моменту набуття права власності на нерухоме майно особа, яка стала новим власником такого майна, одночасно набуває права оренди земельної ділянки, на якій розміщене це майно у зв'язку з припиненням права власності на нього та, відповідно, припиненням права користування попереднього власника земельною ділянкою, на якій це майно розміщене, згідно з частиною другою статті 120 ЗК України.

КГС ВС неодноразово висловлював позицію про те, що особа, яка набула права власності на нерухоме майно, фактично стає орендарем земельної ділянки, на якій воно розміщене, у тому ж обсязі та на умовах, як і у попереднього власника. При цьому договір оренди цієї земельної ділянки щодо попереднього її користувача (попереднього власника нерухомого майна) припиняється відповідним договором, на підставі якого новим власником набуто право власності на розташоване на цій земельній ділянці майно.

Виходячи із наведених вище положень законодавства право попереднього користувача земельною ділянкою припиняється в силу прямої вказівки закону без припинення у цілому договору оренди земельної ділянки з одночасним набуттям такого права новим власником об'єкта нерухомості, до якого переходить право оренди, оскільки договір оренди землі в силу положень статті 13 Закону України "Про оренду землі" є двостороннім.

Як вбачається із викладеного, право попереднього користувача земельною ділянкою припиняється, а набуття такого права новим власником об'єкта нерухомості відбувається в силу прямої вказівки закону. Новий власник об'єкта нерухомості набуває права оренди за чинним договором оренди, а не у порядку повторного надання земельної ділянки.

Такий же порядок переходу права оренди землі застосовується в силу положень частини четвертої статті 120 ЗК України і у разі набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду кількома особами.

У такому випадку право на земельну ділянку визначається пропорційно до часток осіб у праві власності жилого будинку, будівлі або споруди.

Враховуючи, що ТОВ "СІТІ ІНВЕСТ ЦЕНТР " та ТОВ "АТБ-Торгстрой" набули право оренди спірної земельної ділянки на тих самих умовах, що і позивач, то виходячи із наведених положень чинного законодавства, останні привели умови вже зміненого в частині орендарів договору у відповідність до тих юридичних обставин, які настали згідно наведених вище положень законодавства.

КГС ВС зауважив, що приведення умов договору у відповідність до вимог законодавства не порушує прав позивача в силу прямих норм закону.

Із встановлених судами обставин справи не вбачається, що спірними додатковими угодами було визначено обов'язки позивача чи змінено щодо нього умови договору оренди землі.

З урахуванням наведених положень статті 120 ЗК України відсутні правові підстави вважати, що були внесені зміни до договору, який продовжував діяти стосовно позивача.

Зважаючи на викладене, КГС ВС скасував постанову Центрального апеляційного господарського суду від 15.06.2020, а рішення Господарського суду Кіровоградської області від 16.12.2019 залишив в силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.10.2020 у справі № 912/1581/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92096508>.

2. Щодо порядку надання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок – часток (паїв) у користування

Нерозподілені (невитребувані) земельні ділянки – частки (паї) не є землями державної чи комунальної власності, а перебувають лише у розпорядженні відповідних рад та адміністрацій, а тому надання таких ділянок у користування здійснюється без проведення земельних торгів на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування.

КГС ВС розглянув справу за позовом Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю "Берегиня" (далі – СТОВ "Берегиня") до Бериславської районної державної адміністрації (далі – Бериславська РДА), Товариства з обмеженою відповідальністю "Зерноком Херсон Агро" (далі – ТОВ "Зерноком Херсон Агро") про визнання незаконним і скасування розпорядження та визнання недійсним договору оренди землі і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між Бериславською РДА (розпорядник землі та орендодавець) та СТОВ "Берегиня" 20.04.2018 укладено договір оренди земельної ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва із земель резервного фонду (не витребувані паї) на території Ольгівської сільської ради строком на 10 років.

В обґрунтування позовних вимог СТОВ "Берегиня" вказує на те, що воно є орендарем земельної ділянки, однак, ТОВ "Зерноком Херсон Агро" також вважає, що воно є орендарем наведеної земельної ділянки, оскільки остання перебуває у складі орендованої ним земельної ділянки на підставі розпорядження Голови Бериславської РДА від 03.11.2016 "Про передачу земельної ділянки в оренду" та на підставі договору оренди землі від 08.11.2016.

Посилаючись на приписи статті 124 ЗК України, якими передбачена передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній чи комунальній власності за результатами проведення земельних торгів, СТОВ "Берегиня" зазначало, що земельні торги не передували передачі земельної ділянки в оренду

ТОВ "Зерноком Херсон Агро", що є підставою для задоволення вищенаведених позовних вимог.

Рішенням Господарського суду Херсонської області від 05.02.2020, залишеним без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 17.06.2020, у задоволенні позову відмовлено повністю.

ОЦІНКА СУДУ

В ході розгляду цієї справи судами попередніх інстанцій встановлено та не спростовується сторонами, що земельна ділянка, яка є предметом оспорюваного договору оренди є землею резервного фонду (невитребувані паї) сільськогосподарського призначення.

Відповідно до Закону України "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)" повноваження щодо виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) надані сільським, селищним, міським радам та районним державним адміністраціям.

Статтею 13 зазначеного Закону передбачено, що нерозподілені (невитребувані) земельні ділянки за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради чи районної державної адміністрації можуть передаватися в оренду для використання за цільовим призначенням на строк до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку, про що зазначається у договорі оренди, а власники земельних часток (паїв) чи їх спадкоємці, які не взяли участь у розподілі земельних ділянок, повідомляються про результати проведеного розподілу земельних ділянок у письмовій формі, у разі якщо відоме їх місцезнаходження.

Тобто паювання земель сільськогосподарських підприємств як особливий порядок набуття у приватну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення є способом приватизації цих ділянок членами таких підприємств, що узгоджується із змістом пункту 8 розділу X "Перехідні положення" ЗК України.

Таким чином, реалізація процедури паювання відповідної частини земель має своїм наслідком припинення права державної та комунальної власності на розпайовані землі, що зумовлює припинення й інших правомочностей щодо земельних ділянок державної та комунальної власності.

Аналізуючи вищенаведені приписи законодавства, КГС ВС дійшов висновку, що нерозподілені частки (паї) не є землями державної чи комунальної власності, а лише перебувають у розпорядженні відповідних адміністрацій до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку.

Поряд із цим, відповідно до правової позиції КАС ВС, яку викладено у постанові від 06.02.2018 у справі № 822/712/15 надання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок - часток (паїв) у користування здійснюється без проведення земельних торгів, що передбаченні статтею 124 ЗК України, на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування.

КГС ВС погодився з висновком судів першої та апеляційної інстанцій, що спірна земельна ділянка є землею резервного фонду (невитребувані паї)

сільськогосподарського призначення, а тому її надання у користування здійснюється без проведення земельних торгів, що передбачено статтею 124 ЗК України.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 17.06.2020 і рішення Господарського суду Херсонської області від 05.02.2020

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.10.2020 у справі № 923/965/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92500268>.

3. Щодо захисту порушених зобов'язань за договором оренди земельної ділянки

У проміжку між укладенням договору і переданням орендарю земельної ділянки (реєстрація речового права) договір діє, а у сторін є право захищати свої порушені договірні права зобов'язального характеру зобов'язально-правовими способами. Якщо сторони в договорі оренди землі передбачили, що договір набирає чинності після підписання його сторонами, то саме з цього моменту між сторонами виникають зобов'язання зі сплати штрафу та пені, які продовжують існувати до їх виконання, незважаючи на відсутність реєстрації права оренди

КГС ВС розглянув справу за позовом Головного управління Держгеокадастру у Кіровоградській області до Товариства з обмеженою відповідальністю "Технополь Агро" (далі – ТОВ "Технополь Агро") про стягнення штрафу та пені згідно з договором оренди землі і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведення земельних торгів між Головним управлінням Держгеокадастру у Кіровоградській області та ТОВ "Технополь Агро" укладено договір оренди землі від 09.07.2018 (далі - договір).

Наказом Головного управління Держгеокадастру у Кіровоградській області від 16.07.2018 анульовано результати земельних торгів щодо продажу права оренди на вказану земельну ділянку, у зв'язку з несплатою переможцем в установлений строк належної суми за придбаний лот.

Головне управління Держгеокадастру у Кіровоградській області листом від 16.07.2018 повідомило ТОВ "Технополь Агро" про необхідність сплати штрафу в розмірі 100% річної орендної плати та пені у сумі відповідно до п. 4.8. договору, однак, ТОВ "Технополь Агро" залишив вказаний лист без відповіді, що і стало підставою для звернення з цим позовом.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 10.06.2020 скасовано рішення Господарського суду Кіровоградської області від 12.04.2019 і прийнято нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 13 Закону України "Про оренду землі" договір оренди землі – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк,

а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства.

Статтею 6 цього Закону визначено, що право оренди земельної ділянки підлягає державній реєстрації відповідно до закону.

Об'єкт за договором оренди землі вважається переданим орендодавцем орендареві з моменту державної реєстрації права оренди, якщо інше не встановлено законом (стаття 17 Закону України "Про оренду землі").

Згідно з частиною другою статті 631 ЦК України договір набирає чинності з моменту його укладення.

Статтею 126 ЗК України передбачено, що право власності, користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень".

Речові права на нерухоме майно та їх обтяження, що підлягають державній реєстрації відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень", виникають з моменту такої реєстрації. Державній реєстрації прав підлягають, зокрема, право постійного користування та право оренди (суборенди) земельної ділянки.

Реєстрація прав на оренду землі, є офіційним визнанням і підтвердженням факту виникнення прав на землю; саме право оренди виникає з моменту реєстрації цього права; земля вважається переданою з моменту державної реєстрації права оренди. Натомість це не свідчить про те, що сам договір, для якого визначені загальні правила набрання чинності, набирає чинність з моменту реєстрації права.

Дійсно орендар не може до реєстрації права оренди реалізовувати законно своє право оренди, проте реєстрація права є у зоні відповідальності орендаря, який уклавши договір оренди, що набрав чинності за загальним правилом після підписання (якщо сторони не передбачили іншого в договорі), самостійно реєструє своє право та отримує всі повноваження користувача земельної ділянки на підставі договору оренди.

У проміжку між укладенням договору і переданням орендарю земельної ділянки (реєстрація речового права) договір діє, а у сторін є право захищати свої порушені договірні права зобов'язального характеру зобов'язально-правовими способами.

Сторони в договорі оренди мають право зазначати про момент початку перебігу та припинення дії договору, оскільки такі права прямо передбачені принципами та закріплені загальними нормами цивільного законодавства.

Із встановлених судами обставин справи вбачається, що сторони в п.14.1. договору оренди землі передбачили, що договір набирає чинності після підписання його сторонами, та встановлено, що договір підписано та скріплено печатками.

Отже, саме після підписання спірного договору оренди він набирає чинності і відсутність реєстрації права оренди не впливає на вказану обставину.

Також на вказану обставину не впливає факт анулювання земельних торгів, результати яких були підставою для укладення договору оренди, оскільки інститут

анулювання, на відміну від визнання торгів недійсними, не заперечує виникнення певних прав та обов'язків після результатів торгів, що були анулюванні.

Таким чином, оскільки сам договір був укладений і набрав чинності, його положення діють у тій частині, що виникли, і продовжують існувати до їх виконання.

Отже, зобов'язання зі сплати штрафу та пені виникли між сторонами і продовжують існувати до їх виконання.

Позивач із вчиненням таких послідовних дій як: затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для продажу права оренди; укладення договору про проведення земельних торгів; проведення земельних торгів; укладення із відповідачем договору оренди землі - підписання його сторонами та скріплено печатками, вправі був розраховувати на надходження відповідної плати. Отже, оскільки відповідач ухилився від вчинення відповідних дій, добросовісна сторона вправі розраховувати на відповідну відповідальність та компенсацію, передбачену умовами договору.

Зважаючи на викладене, КГС ВС вважає, що апеляційним судом у цій справі вірно було застосовано норми права, у зв'язку з чим залишив без змін постанову Центрального апеляційного господарського суду від 10.06.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.10.2020 у справі № 912/3295/18 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91939649>.

4. Щодо заборони вжиття заходів забезпечення позову, які можуть вплинути на проведення земельних торгів

Попередній добір земельних ділянок, щодо яких рішення про проведення торгів не приймалося, не може вважатися етапом проведення торгів, на який поширюються положення частини дванадцятої статті 137 ГПК України про заборону вжиття заходів забезпечення позову

КГС ВС розглянув справу за позовом Колгоспу "Прометей" до Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області про скасування державної реєстрації земельних ділянок і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Колгоспу "Прометей" звернувся до суду з позовною заявою до Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області про скасування державної реєстрації земельних ділянок. Разом з позовною заявою позивачем було подано заяву про забезпечення позову, згідно з якою позивач просить суд заборонити Головному управлінню Держгеокадастру у Миколаївській області вчиняти будь-які дії спрямовані на передачу у право власності земельних ділянок та користування.

Позивач зазначив, що з присвоєнням земельним ділянкам за вищевказаними кадастровими номерами категорії Землі сільськогосподарського призначення з цільовим призначенням 16.00 Землі запасу (земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або у користування громадянам чи юридичним

особам), існує загроза того, що спірні земельні ділянки будуть передані фізичним особам на праві власності або ж юридичним особам надані в оренду, що в свою чергу, унеможливить в подальшому виконання рішення суду у даній справі.

Суди попередніх інстанцій встановили, що Головним управлінням Держгеокадастру у Миколаївській області спірні земельні ділянки включені до переліку земельних ділянок, права на які буде виставлено на земельні торги. Приймавши до уваги твердження позивача, що відповідні земельні ділянки перебувають у власності Колгоспу «Прометей», а отже – потенційну можливість зміни фактичного користувача земельних ділянок, суди попередніх інстанцій дійшли висновку про необхідність вжиття заходів забезпечення позову у справі, оскільки невжиття таких заходів може призвести до відчуження прав на спірні земельні ділянки, що унеможливить виконання рішення суду, у випадку задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС погодився з висновком попередніх інстанцій, що невжиття таких заходів може унеможливити ефективне поновлення прав Колгоспу "Прометей", за захистом яких він звернувся до суду, у випадку задоволення позову, оскільки позивач не зможе їх захистити в межах одного цього судового провадження без нових звернень до суду, що є передумовою для постановлення ухвали згідно зі статтями 136, 137 ГПК України. Забезпечення позову у вигляді заборони вчиняти будь-які дії спрямовані на передачу у право власності або на передачу у користування земельних ділянок є адекватними, тобто, співмірними відповідно вимогам, на забезпечення яких вони вживаються.

Водночас КГС ВС не погодився з доводами скаржника про втручання в цьому випадку у проведення публічних конкурсних процедур та звернув увагу на таке.

Відповідно до частини дванадцятої статті 137 ГПК України не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб'єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

Зі змісту цієї норми убачається, що вона має на меті запобігти втручанням у проведення публічних конкурентних процедур.

Спир у цьому випадку стосується земельних торгів, правила організації яких регламентовано статтями 134 – 139 ЗК України відповідно до яких земельні торги є комплексною процедурою, яка включає в себе декілька етапів, як-то укладення договору про проведення земельних торгів, добір земельних ділянок, підготовка до проведення земельних торгів тощо.

Наказом Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області від 28.12.2019 спірні земельні ділянки включено до переліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності для продажу прав на них на земельних торгах. Також надано дозвіл на складання проєктів землеустрою

щодо відведення земельних ділянок для продажу прав на земельних торгах. Відділу ринку та оцінки земель Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області наказано забезпечити укладання договорів з виконавцями робіт із землеустрою та проведення земельних торгів, які повинні забезпечити підготовку лотів до продажу прав за власні кошти, які будуть відшкодовані переможцем земельних торгів.

Таким чином, аналізуючи приписи статей 135-137 ГПК України та зміст наказу Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області від 28.12.2019, КГС ВС погодився із висновком судів попередніх інстанцій про помилковість доводів скаржника про втручання у проведення публічних конкурсних процедур внаслідок забезпечення позову, оскільки відповідач фактично лише почав процедуру добору земельних ділянок для можливого продажу прав на них на земельних торгах в подальшому.

Жодних відомостей про те, що між організатором земельних торгів та їх виконавцем укладено договір матеріали справи не містять. Також не надано доказів прийняття рішення організатора торгів про проведення земельних торгів щодо земельних ділянок. У свою чергу, розміщення інформації щодо спірних земельних ділянок на сайті <https://land.gov.ua/info/perelik-dilianok/> фактично вказує лише про намір їх виставити на торги.

КГС ВС наголосив, що заборона вжиття заходів забезпечення позову, передбачена частиною дванадцятою статті 137 ГПК України, стосується випадків втручання у проведення публічних процедур, зокрема земельних торгів, за умови прийняття рішення про проведення торгів і початку процедури їх проведення. Тобто обмеженню підлягають заходи забезпечення, які будь-яким чином можуть вплинути на торги, щодо проведення яких прийнято рішення. Однак можливе проведення торгів у майбутньому, коли здійснюється лише попередній добір земельних ділянок, не може вважатися етапом проведення торгів на який поширюються положення частини дванадцятої статті 137 ГПК України.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін ухвалу Господарського суду Миколаївської області від 24.02.2020 та постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 27.05.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.10.2020 у справі № 915/113/20 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92252479>.

5. Щодо реалізації громадськими організаціями права на охорону навколишнього природного середовища в судовому порядку

Згідно з чинним законодавством громадські природоохоронні організації не мають права втручатися у правовідносини сторін, які виникли на підставі договору, зокрема і у тому випадку, коли однією із сторін договору є орган державної влади, який уповноважений на прийняття рішення щодо надання у користування або власність земельної ділянки певним особам

КГС ВС розглянув справу за позовом Громадського формування з охорони громадського порядку "Екологічний патруль" до Малого приватного підприємства "Оріль" (далі – МПП "Оріль"), Магдалинівської районної державної адміністрації Дніпропетровської області, Личківської сільської ради Магдалинівського району Дніпропетровської області про розірвання договору оренди земельної ділянки, визнання недійсним договору оренди земельної ділянки, скасування державної реєстрації договору та зобов'язання повернути земельну ділянку і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

01.08.2003 між МПП "Оріль" та Магдалинівською районною державною адміністрацією Дніпропетровської області укладено договір оренди земельної ділянки.

Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області було встановлено факт порушення МПП "Оріль" правил використання земель, а саме – розорювання орендованої земельної ділянки природоохоронного призначення (прибережної захисної смуги), переданої йому в оренду для сінокосіння.

Звертаючись до суду з позовом, Громадське формування з охорони громадського порядку "Екологічний патруль" вважало, що спірним договором порушені його права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та щодо сподівання на дотримання і забезпечення державними та іншими особами реалізації цього права, тому наявні підстави для розірвання договору оренди землі та її повернення в судовому порядку.

Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 20.01.2020 в позові відмовлено.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 25.06.2020, вказане рішення суду скасовано та прийнято нове, яким позов задоволено частково, розірвано договір оренди земельної ділянки та зобов'язано МПП "Оріль" протягом десяти днів з дати набуття чинності судовим рішенням повернути земельну ділянку за договором, в іншій частині позовних вимог відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС погодився із висновком суду апеляційної інстанції про те, що Громадське формування з охорони громадського порядку "Екологічний патруль" є природоохоронною організацією, яка відповідно до положень Орхуської конвенції та Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", Закону

України "Про громадські об'єднання", а також відповідно до свого статуту, має право на представництво в суді екологічних інтересів суспільства та окремих його членів з метою захисту порушених екологічних прав людини та громадянина або з метою усунення порушень вимог екологічного законодавства.

Приписами статті 21 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" унормовано, що громадські природоохоронні організації мають право, зокрема: подавати до суду позови про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в тому числі здоров'ю громадян і майну громадських організацій; брати участь у заходах міжнародних неурядових організацій з питань охорони навколишнього природного середовища; брати участь у підготовці проектів нормативно-правових актів з екологічних питань; оскаржувати в установленому законом порядку рішення про відмову чи несвоєчасне надання за запитом екологічної інформації або неправомірне відхилення запиту та його неповне задоволення. Діяльність громадських організацій в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до законодавства України на основі їх статутів.

Положеннями статті 32 Закону України "Про оренду землі" передбачено, що на вимогу однієї із сторін договір оренди землі може бути достроково розірваний за рішенням суду в разі невиконання сторонами обов'язків, передбачених статтями 24 і 25 цього Закону та умовами договору.

Отже, чинне законодавство не наділяє правами громадські організації втручатися у правовідносини сторін, які виникли між ними на підставі договору, зокрема і тому випадку, коли однією із сторін є орган державної влади, який уповноважений на прийняття рішення щодо надання у користування або власність земельної ділянки певним особам.

Тобто право позивача на охорону навколишнього природного середовища повинно бути адекватним і не може порушувати право іншої особи на мирне володіння майном.

Із обставин даної справи не вбачається, що єдиною підставою для реалізації позивачем своїх прав, має бути саме обраний ним спосіб захисту і зазначений у позові.

Задоволення позову у даній справі призведе до недотримання критеріїв сумісності заходу втручання у право МПП "Оріль" на мирне володіння майном, порушить справедливий баланс між інтересами суспільства, пов'язаними з цим втручанням, й інтересами особи, яка зазнає такого втручання.

Зважаючи на викладене, КГС ВС скасував постанову Центрального апеляційного господарського суду від 25.06.2020, а рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 20.01.2020 залишив в силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.10.2020 у справі № 904/4470/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91973284>.

б. Щодо відповідальності теплопостачальної організації за прострочення проведення розрахунків за договором постачання природного газу

Положення Порядку розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з постачальником природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 № 217, не змінюють строків розрахунків теплопостачальної організації та гарантованого постачальника за договором постачання природного газу, не позбавляють теплопостачальну організацію можливості впливати на їх своєчасність і не виключають застосування до споживача пені за прострочення в оплаті отриманого природного газу, а також відповідальності за прострочення грошового зобов'язання у порядку частини другої статті 625 ЦК України у вигляді сплати 3% річних та інфляційних втрат.

ОП КГС ВС розглянула справу за позовом Акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" (далі – АТ "НАК "Нафтогаз України") до Підприємства теплових мереж "Ковельтепло" (далі – ПТМ "Ковельтепло") про стягнення пені, 3% річних та інфляційних втрат за неналежне виконання грошового зобов'язання щодо своєчасного розрахунку за поставлений природний газ і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спір у даній справі виник між АТ "НАК "Нафтогаз України" (позивач, постачальник) та ПТМ "Ковельтепло" (відповідач, споживач) щодо правомірності нарахування позивачем-постачальником пені, інфляційних втрат та 3% річних у зв'язку з порушенням відповідачем-споживачем, як теплопостачальною організацією, умов договору постачання природного газу щодо розрахунків за природний газ.

Рішенням Господарського суду Волинської області від 28.01.2020, залишеним без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 01.04.2020, у позові відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Положеннями частини третьої статті 19-1 Закону України "Про теплопостачання" визначено обов'язковою умовою договору на постачання теплової енергії, укладеного між теплопостачальною організацією та споживачем теплової енергії, зазначення про оплату споживачем теплової енергії шляхом перерахування коштів на рахунок із спеціальним режимом використання.

Законодавцем передбачено спеціальну процедуру розрахунку за спожиту теплову енергію, вироблену із природного газу як ресурсу, поставленого гарантованим постачальником, шляхом зарахування коштів споживачів та теплопостачальних організацій, які купують теплову енергію у теплогенеруючих організацій для її подальшого постачання споживачам, на рахунки із спеціальним режимом використання, відкриті теплопостачальними організаціями (для зарахування коштів споживачів теплової енергії) та теплогенеруючими організаціями (для зарахування коштів теплопостачальних організацій за придбану теплову енергію

як товар) в уповноваженому банку. Водночас, частиною першою статті 19-1 Закону України "Про теплопостачання" імперативно визначено, що оплата теплової енергії шляхом перерахування коштів на інші рахунки забороняється. Зазначена норма поширюється на споживачів, які сплачують за поставлену їм теплову енергію теплопостачальними організаціями, а також на теплопостачальні організації під час розрахунків за придбану теплову енергію у теплогенеруючих організацій.

Частинами четвертою, п'ятою статті 19-1 Закону України "Про теплопостачання" передбачено, що кошти, які надійшли на рахунки із спеціальним режимом використання, перераховуються банками згідно з порядком розподілу коштів, затвердженим Кабінетом Міністрів України, виключно на рахунок: гарантованого постачальника; теплогенеруючої організації; теплопостачальної організації; теплотранспортуючої організації. Цим порядком також визначається механізм перерахування коштів такими організаціями для проведення розрахунків з гарантованим постачальником за весь обсяг спожитого природного газу.

Отже, стаття 19-1 Закону України "Про теплопостачання" не визначає порядку здійснення розрахунків теплогенеруючих та теплопостачальних організацій з гарантованим постачальником за обсяг спожитого ними природного газу, не містить норм щодо обмеження принципу свободи договору при встановленні сторонами у договорі постачання порядку та умов проведення розрахунків за поставлений природний газ. Водночас, у частинах четвертій та п'ятій статті 19-1 цього Закону міститься відсильна норма до порядку розподілу коштів, які надійшли на рахунки із спеціальним режимом використання, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Так, на виконання вимог статті 19-1 Закону України "Про теплопостачання" Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 18.06.2014 № 217 "Про затвердження Порядку розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з постачальником природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки" (далі - Порядок № 217), яким визначено алгоритм розподілу коштів, які надходять на поточні рахунки теплогенеруючих та теплопостачальних організацій зі спеціальним режимом використання для проведення уповноваженим банком розрахунків відповідно до затверджених НКРЕКП нормативів з гарантованим постачальником природного газу як ресурсу для виробництва теплової енергії.

Разом з тим, Порядок № 217 не стосується договірних зобов'язань гарантованого постачальника природного газу та теплопостачальної організації, як споживача, в частині порядку та строків розрахунків за договором постачання та не змінює строків розрахунків за поставку природного газу, які було погоджено сторонами у договорі.

Аналіз приписів статті 19-1 Закону України "Про теплопостачання" в сукупності з положеннями Порядку № 217 дозволяє дійти висновку, що Порядком № 217 визначено спеціальний механізм проведення розрахунків із гарантованим постачальником природного газу, який усуває теплопостачальні організації від

розподілу коштів, сплачених споживачами за спожиту теплову енергію, вироблену із ресурсу (природного газу), поставленого гарантованим постачальником.

Водночас, положення Порядку № 217 не обмежують теплопостачальні організації у можливості виконати свої договірні зобов'язання з оплати за отриманий природний газ за договорами постачання, укладеними з гарантованими постачальниками природного газу, шляхом перерахування на такий спеціальний рахунок власних коштів, отриманих від господарської діяльності.

Визначений Порядком № 217 (пункти 8, 9, 13, 14) алгоритм розподілу уповноваженим банком коштів споживачів, які надходять на поточні рахунки зі спеціальним режимом використання як оплата вартості теплової енергії та/або наданих комунальних послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води, не ставить повноту та своєчасність виконання теплопостачальними організаціями договірних обов'язків з оплати отриманого природного газу для виробництва теплової енергії для потреб населення на користь гарантованого постачальника у залежність від оплати теплової енергії безпосередніми споживачами; не скасовує та не обмежує відповідальність теплопостачальної організації перед постачальником природного газу за невиконання чи неналежне виконання обов'язків з оплати за спожитий газ та не змінює строків здійснення розрахунків за договорами, укладеними між теплопостачальними організаціями та гарантованими постачальниками природного газу.

З огляду на викладене ОП КГС ВС вбачає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 31.03.2020 у справі №917/530/19, про те, що відповідач, як теплопостачальна організація, не відповідає перед позивачем за прострочення в оплаті за поставлений природний газ в частині розрахунків, що здійснювалася відповідно до Порядку № 217 через рахунки із спеціальним режимом використання за встановленими НКРЕКП нормативами перерахування коштів.

При цьому ОП КГС ВС зауважила, що положення Порядку № 217 не змінюють порядку розрахунків теплопостачальної організації та гарантованого постачальника газу за договором постачання природного газу, не позбавляють теплопостачальну організацію, як споживача природного газу, можливості впливати на їх своєчасність і не виключають застосування до відповідача-споживача відповідальності, передбаченої умовами договору у вигляді пені за прострочення оплати вартості отриманого природного газу (пункт 8.2. договору), а також відповідальності за прострочення грошового зобов'язання у порядку частини другої статті 625 ЦК України у вигляді сплати 3% річних та інфляційних втрат.

У разі здійснення теплопостачальною організацією розрахунків за отриманий у гарантованого постачальника природний газ за рахунок субвенцій з державного бюджету на підставі спільних протокольних рішень, підписаних між постачальником, споживачем природного газу та іншими учасниками розрахунків з боку держави, нарахування відповідачу-споживачу пені на підставі пункту 8.2. договору постачання, а також застосування до нього відповідальності за порушення грошового зобов'язання з оплати вартості поставленого газу в порядку частини другої статті 625 ЦК України

у вигляді 3% річних та інфляційних втрат є можливим у випадку, якщо відповідач здійснив оплату отриманих ним з державного бюджету коштів поза межами порядку і строків, визначених спільними протокольними рішеннями.

Підставою для стягнення з відповідача нарахунків, передбачених частиною другою статті 625 ЦК України, та застосування до нього штрафних санкцій (пені) у погодженому у договорі поставки розмірі за порушення грошового зобов'язання, може бути наявність у відповідача, як споживача природного газу, суми основного боргу за розрахунками за отриманий від позивача природний газ, яка не була предметом регулювання спільних протокольних рішень та несвоєчасно сплачена відповідачем за рахунок власних коштів.

ОП КГС ВС звернула увагу судів, що виходячи із предмета та підстав позову щодо стягнення з тепlopостачальної організації пені, 3% річних та інфляційних втрат у зв'язку із простроченням в оплаті вартості поставки природного газу на користь гарантованого постачальника, а також з урахуванням особливостей правового регулювання спірних правовідносин відповідно до статей 19, 19-1 Закону України "Про тепlopостачання", статей 11–13 Закону України "Про ринок природного газу", Порядку № 217, Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 (далі – Порядок № 20), Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 (далі – Порядок № 256), Порядку проведення розрахунків за природний газ, тепlopостачання і електроенергію, затвердженого спільним наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України та Міністерства фінансів України від 03.08.2015 №493/688 (далі - Порядок №493), до предмета доказування у цій справі входять такі обставини: яку частину оплати за придбаний природний газ у спірний період споживач здійснив власними коштами; який розмір вартості поставки газу погашено у спосіб проведення взаєморозрахунків між гарантованим постачальником, споживачем та іншими учасниками розрахунків з боку держави через процедуру, визначену Порядком № 20 та Порядком № 493, шляхом підписання спільних протокольних рішень; чи дотримано відповідачем порядку і строків внесення виділених йому з державного бюджету коштів як субвенцій на погашення вартості наданих ним послуг з тепlopостачання пільговим категоріям населення відповідно до умов спільних протокольних рішень; чи допущено відповідачем порушення строків виконання договірних зобов'язань в частині оплати власними грошовими коштами вартості придбаного газу за кожним з актів приймання-передачі природного газу у визначений позивачем спірний період.

Зважаючи на викладене та враховуючи, що місцевим та апеляційним судами були неповно досліджені обставини справи, що входять до предмета доказування у даному спорі, а також неправильне застосування судами норм спеціального законодавства, яке визначає порядок розрахунків за поставлений позивачем, як гарантованим постачальником, природний газ відповідачу-споживачу,

як тепlopостачальній організації, що здійснюється відповідно до умов укладеного між сторонами договору постачання природного газу та з частковим погашенням заборгованості за рахунок субвенцій, наданих з державного бюджету як пільги і субсидії населенню, що є споживачами теплової енергії, виробленої відповідачем із придбаного у позивача природного газу, що свідчить про суперечність судових рішень у цій справі загальноприйнятим стандартам правосуддя, ОП КГС ВС скасувала постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 01.04.2020 та рішення Господарського суду Волинської області від 28.01.2020 та направила справу на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.10.2020 у справі № 903/918/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92673887>.

7. Щодо належного способу захисту права на реструктуризацію заборгованості за спожитий газ

Позов про визнання протиправною відмови щодо укладення договору реструктуризації заборгованості за спожитий газ та про зобов'язання укласти договір реструктуризації заборгованості за спожитий природний газ відповідно до типової форми є неналежним способом захисту порушеного права. В даному випадку належним способом захисту порушеного права є позов про визнання укладеним договором реструктуризацію заборгованості за спожитий газ.

ОП КГС ВС розглянула справу за позовом Комунального підприємства "Теплоенерго" Дніпровської міської ради (далі – КП "Теплоенерго" Дніпропетровської міської ради) до Акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" (далі – АТ "НАК" "Нафтогаз України") про визнання протиправною відмови щодо укладення договору реструктуризації заборгованості та зобов'язання укласти такий договір на основі типового договору і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

22.09.2011 між ПАТ "Дніпрогаз" та КП "Теплоенерго" Дніпропетровської міської ради укладено договір купівлі-продажу природного газу для виробництва теплової енергії, яка споживається бюджетними установами та організаціями і іншими споживачами, за умовами якого продавець зобов'язувався передати імпортований природний газ для потреб покупця, а покупець приймати та оплачувати газ на умовах цього договору (далі- договір).

За рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 13.12.2012 стягнуто з КП "Теплоенерго" Дніпропетровської міської ради на користь ПАТ "Дніпрогаз" заборгованість за договором. Ухвалою суду Дніпропетровської області від 19.11.2013 замінено позивача (стягувача) – ПАТ "Дніпрогаз" на його правонаступника – ПАТ "НАК "Нафтогаз України".

Між ПАТ "Дніпрогаз" (первісний кредитор) та ПАТ "НАК "Нафтогаз України" (новий кредитор) було укладено договір про відступлення права вимоги, відповідно

до якого до АТ "НАК "Нафтогаз України" як до нового кредитора КП "Теплоенерго", перейшли всі права та обов'язки вибулої з даного зобов'язання сторони – ПАТ "Дніпрогаз", який був первісним кредитором за договором від 22.09.2011 в обсязі та на умовах, що існували на момент переходу цих прав.

АТ "НАК" Нафтогаз України" на лист КП "Теплоенерго" Дніпровської міської ради від 19.09.2017 щодо укладення з ним договору про реструктуризацію заборгованості згідно Типового договору про реструктуризацію заборгованості за спожитий природний газ, листом від 27.10.2017 повідомив про те, що заборгованість за природний газ, яка набула АТ "НАК "Нафтогаз України" за договором відступлення права вимоги, а також заборгованість з неустойки, інфляційних втрат, процентів річних, нарахованих на вказану заборгованість, не підлягають врегулюванню на підставах, передбачених статтями 5, 7 Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії", у зв'язку з тим, що така заборгованість виникла з договірних відносин за договором купівлі-продажу, укладеним між позивачем та продавцем – ПАТ "Дніпрогаз", яке було постачальником газу за цим договором, а не АТ "НАК "Нафтогаз України".

Скасовуючи рішення Господарського суду міста Києва від 16.08.2019 та приймаючи нове рішення про відмову у задоволенні позову, Північний апеляційний господарський суд виходив з того, що належним способом захисту порушеного права є позов про визнання укладеним договором реструктуризацію заборгованості за спожитий газ, оскільки вимоги про визнання протиправної відмови щодо укладення договору та зобов'язання укласти такий договір не можуть забезпечити реального захисту порушеного права.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із статтею 5 Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії", реструктуризації підлягає кредиторська заборгованість теплопостачальних та теплогенеруючих організацій за спожитий природний газ, використаний станом на 1 липня 2016 року для виробництва теплової та електричної енергії, послуг з опалення та постачання гарячої води (без урахування суми неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість за спожитий природний газ), не погашена станом на 31 грудня 2016 року.

Статтею 7 зазначеного Закону передбачено, що на реструктуризовану заборгованість за спожитий природний газ станом на 1 липня 2016 року неустойка (штраф, пеня), інфляційні нарахування, проценти річних не нараховуються, а нараховані підлягають списанню та не можуть бути предметом подальшого продажу, за умови повного виконання теплогенеруючими та теплопостачальними організаціями договору про реструктуризацію заборгованості.

Законом України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії" прямо передбачено обов'язок сторін укласти договір про реструктуризацію заборгованості у строк, що не перевищує 10 календарних днів з дня його отримання, якщо сума за таким договором підтверджена актами звіряння між учасниками процедури врегулювання заборгованості.

Згідно із частиною третьою статті 179 ГК України передбачено, що укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

ОП КГС ВС погодилась з висновком апеляційного господарського суду про те, що в даному випадку належним способом захисту порушеного права є позов про визнання укладеним договором реструктуризацію заборгованості за спожитий газ, оскільки враховуючи вимоги чинного законодавства, позов про визнання протиправною відмови відповідача від укладення з позивачем відповідного договору реструктуризації заборгованості та про зобов'язання відповідача укласти на основі типового договору договір реструктуризації заборгованості за спожитий природний газ є неналежним способом захисту порушеного права і не призводить до поновлення порушеного права, а невірний обраний спосіб захисту зумовлює прийняття рішення про відмову у задоволенні позову незалежно від інших, встановлених судом обставин.

Зважаючи на викладене, ОП КГС ВС залишила без змін постанову Північного апеляційного господарського суду від 24.12.2019.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС 02.10.2020 у справі № 910/5738/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92705201>.

8. Щодо зміни правового режиму державного майна

За відсутності рішення власника (держави Україна в особі Кабінету Міністрів України) нерухомого майна про зміну правового режиму державного майна, свідоцтво про право власності видане товариству на це майно, оформлене на підставі рішення сільської/селищної/міської ради, є недійсним.

Підставами для відмови в позові у зв'язку з пропуском позивачем позовної давності є наступні факти: доведеність порушення цивільного права або інтересу, за захистом якого особа звернулася до суду, закінчення перебігу встановленого законодавством строку звернення до суду, відсутність поважних причин його пропуску, заява сторони у справі про застосування позовної давності.

КГС ВС розглянув справу за позовом Заступника прокурора міста Києва в інтересах держави в особі Кабінету Міністрів України та Міністерства аграрної

політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики) до Публічного акціонерного товариства "Державна продовольчо-зернова корпорація України" (далі – ПАТ "ДПЗКУ"), Злинської сільської ради Кіровоградської області в особі її виконавчого комітету про визнання незаконними та скасування рішення, визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію права власності та визнання права власності за державою і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконання пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 06.06.2011 № 593, відповідно до наказу Мінагрополітики від 07.07.2011 № 325 ДП "Державна продовольчо-зернова корпорація України" перетворено у ПАТ "ДПЗКУ" шляхом випуску акцій, 100% яких передано у власність держави, а повноваження з управління корпоративними правами за цими акціями покладено на Мінагрополітики. Статутний капітал ПАТ "ДПЗКУ" сформовано на базі майна ДП "ДПЗКУ".

Відповідно до акта приймання-передачі майна від 18.11.2011 до переліку необоротних активів, що передавались як вклад (внесок) до статутного капіталу ПАТ "УДПЗКУ" увійшло нерухоме майно Хлібної бази № 78 (далі – майновий комплекс), що перебувало на праві господарського віддання ДП "ДПЗКУ".

На підставі рішення виконавчого комітету Злинської міської ради від 24.11.2011 ПАТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України" видано свідоцтво про право власності від 29.11.2011 на спірний майновий комплекс.

Рішенням Господарського суду Кіровоградської області від 06.11.2018, залишеним без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 14.03.2019, позов задоволено повністю.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною другою статті 325 ЦК України передбачено, що фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, за винятком окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати.

Згідно з частиною третьою статті 86 ГК України забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу, векселі, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом.

Отже, внесення майна державного підприємства, яке відповідно до закону не підлягає приватизації, як вкладу до статутного (складеного) капіталу, забороняється.

За змістом статей 4, 5 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" та статті 2 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" повноваження щодо управління об'єктами державної власності здійснює Кабінет Міністрів України.

Оскільки власником майнового комплексу, є держава Україна в особі Кабінету Міністрів України, то виконавчий комітет Злинської сільської ради не міг здійснювати правомочності щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права державної власності.

Як установили суди, рішення власника про зміну правового режиму майна ДП "ДПЗКУ" з державної власності у приватну відсутнє, спірний майновий комплекс за Законом України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" приватизації не підлягає, його також не може бути корпоратизовано.

КГС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій, що рішення виконавчого комітету Злинської міської ради від 24.11.2011 прийнято поза межами компетенції, за відсутності рішення власника (держави Україна) про зміну правового режиму державного майна і не відповідає чинному законодавству. Оспорюване свідоцтво про право власності на нерухоме майно, видане ПАТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України" на підставі незаконного рішення, є недійсним.

Щодо застосування строку позовної давності у цій справі, КГС ВС звернув увагу на таке.

Положення закону про початок перебігу позовної давності поширюється й на звернення прокурора до суду із заявою про захист державних інтересів. Для правильного застосування частини першої статті 261 ЦК України при визначенні початку перебігу позовної давності має значення не тільки безпосередня обізнаність особи про порушення її прав, а й об'єктивна можливість цієї особи знати про обставини порушення її прав.

Тобто підставами для відмови в позові у зв'язку з пропуском позивачем позовної давності є наступні факти: доведеність порушення цивільного права або інтересу, за захистом якого особа звернулася до суду, закінчення перебігу встановленого законодавством строку звернення до суду, відсутність поважних причин його пропуску, заява сторони у справі про застосування позовної давності.

Судами першої та апеляційної інстанції встановлено, що в матеріалах справи відсутні докази на підтвердження обізнаності Кабінету Міністрів України про порушення інтересів держави у зв'язку з оформленням ПАТ "ДПЗКУ" права приватної власності на спірне нерухоме майно внаслідок прийняття виконавчим комітетом Злинської сільської ради рішення від 24.11.2011 до звернення прокуратури міста Києва з даним позовом до суду.

Таким чином, висновки судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для застосування наслідків спливу позовної давності узгоджуються з висновками судової практики ВС, а відтак КГС ВС не вбачає порушення приписів статей 261, 267 ГПК України.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін постанову Центрального апеляційного господарського суду від 14.03.2019 і рішення Господарського суду Кіровоградської області від 06.11.2018.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.10.2020 у справі № 912/1672/18 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92172874>.

9. Щодо переважного права учасника товариства на придбання частки іншого учасника товариства

При відступленні учасником товариства своєї частки у статутному капіталі іншим способом, відмінним від її продажу, зокрема шляхом дарування, переважне право на її придбання у інших учасників товариства не виникає.

КГС ВС розглянув справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, Товариства з обмеженою відповідальністю "Компанія "Нові - Технології – Україна" (далі – ТОВ "Компанія «Нові технології – Україна»") про визнання недійсним договорів дарування, скасування державної реєстрації змін до установчих документів та внесення змін до відомостей про ТОВ "Компанія "Нові Технології – Україна" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ОСОБА_2 як дарувальником та ОСОБА_3 як обдаровуваним був укладений договір дарування від 06.02.2017, відповідно до умов якого дарувальник безоплатно передав у власність обдаровуваному належну йому частку у статутному капіталі ТОВ "Компанія "Нові технології – Україна" у розмірі 50% (далі – договір).

Позовні вимоги ОСОБА_1 обґрунтовані тим, що зазначений договір укладений за відсутності згоди загальних зборів учасників ТОВ "Компанія "Нові технології – Україна" на передачу його частки у статутному капіталі Товариства іншій особі та відмови інших учасників Товариства від цієї частки, порушує її переважне права на придбання частки іншого учасника у статутному капіталі ТОВ "Компанія "Нові технології – Україна".

Господарський суд Одеської області рішенням від 16.12.2019, залишеним без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.07.2020, у задоволенні позовних вимог відмовив у повному обсязі.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом пункту "д" частини першої статті 10 Закону України "Про господарські товариства" (у редакції, чинній станом на 06.02.2017 дату укладення спірного Договору) учасники товариства мають право здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, в порядку, встановленому законом.

Згідно з частинами першою та другою статті 147 ЦК України (у редакції, чинній станом на 06.02.2017) учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право продати чи іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі одному або кільком учасникам цього товариства.

Відповідно до частини другої статті 147 ЦК України (у редакції, чинній станом на 06.02.2017) відчуження учасником товариства з обмеженою відповідальністю своєї частки (її частини) третім особам допускається, якщо інше не встановлено статутом товариства.

Учасники товариства користуються переважним правом купівлі частки (її частини) учасника пропорційно до розмірів своїх часток, якщо статутом товариства

чи домовленістю між учасниками не встановлений інший порядок здійснення цього права. Купівля здійснюється за ціною та на інших умовах, на яких частка (її частина) пропонувалася для продажу третім особам. Якщо учасники товариства не скористаються своїм переважним правом протягом місяця з дня повідомлення про намір учасника продати частку (її частину) або протягом іншого строку, встановленого статутом товариства чи домовленістю між його учасниками, частка (її частина) учасника може бути відчужена третій особі.

Аналогічні положення містяться у частинах першій, другій та третій статті 53 Закону України "Про господарські товариства" (у редакції, чинній станом на 06.02.2017).

Аналіз наведених норм закону свідчить про те, що учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право на відчуження своєї частки (її частини) у статутному капіталі третім особам за умови дотримання переважного права інших учасників товариства на придбання цієї частки. Разом з цим у абзаці другому частини другої статті 147 ЦК України та у частині третій статті 53 України "Про господарські товариства" (у редакції, чинній станом на 06.02.2017) йдеться про переважне право саме на купівлю частки (її частини). Учасники товариства з обмеженою відповідальністю користуються переважним правом купівлі частки у іншого учасника товариства за наявності у нього наміру здійснити відчуження такої частки саме шляхом укладення договору купівлі - продажу. У разі відступлення учасником товариства своєї частки іншим способом, відмінним від її продажу, зокрема шляхом дарування, переважне право на її придбання у інших учасників товариства не виникає, про що обґрунтовано зазначили суди попередніх інстанцій.

Враховавши наведене, суд апеляційної інстанції в оскаржуваній постанові обґрунтовано зазначив про те, що саме Договір дарування від 06.02.2017 став правовою підставою для безоплатного переходу права власності на частку в статутному капіталі ТОВ "Компанія "Нові Технології – Україна" від ОСОБА_2 до ОСОБА_3, а тому у інших учасників цього товариства не виникло переважного права на придбання частки ОСОБА_2.

Крім того, суд апеляційної інстанції, проаналізувавши пункт статуту 4.3. ТОВ "Компанія "Нові Технології – Україна", правильно встановив, що у цьому пункті слово "продати" після слова "передати" включене в круглі дужки. Надаючи оцінку змісту цього пункту статуту, суд правильно звернувся до правил української пунктуації та обґрунтовано зазначив про те, що круглі дужки у тексті ставляться для уточнення попереднього слова або слів.

З огляду на зазначене суд апеляційної інстанції дійшов правильного та обґрунтованого висновку про те, що передбачена зазначеним пунктом статуту згода ТОВ "Компанія "Нові Технології – Україна" загальних зборів учасників товариства необхідна саме для продажу учасником його частки та учасники товариства мають переважне право лише на купівлю частки іншого учасника.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.07.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 916/2303/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92252443>.

10. Щодо застосування до підрядника відповідальності за договором будівельного підряду

Відсутність у договорі підряду окремо погоджених строків виконання кожного з видів (етапів) робіт та їх вартості не позбавляє замовника права на застосування до підрядника відповідальності, передбаченої договором, виходячи із загальної вартості невиконаних робіт з урахуванням загального терміну їх виконання.

КГС ВС розглянув справу за позовом Акціонерного товариства "Укртрансгаз" (далі – АТ "Укртрансгаз") до Товариства з обмеженою відповідальністю "Свемон-Захід 1948" (далі – ТОВ "Свемон-Захід 1948") про зобов'язання виконати у повному обсязі комплекс робіт по об'єкту згідно з договором підряду, стягнення пені, штрафу і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ПАТ "Укртрансгаз" (замовник) та ТОВ "Свемон-Захід 1948" (підрядник) 15.07.2016 укладено договір підряду (далі – Договір).

Посилаючись на неналежне виконання відповідачем умов договору в частині дотримання строків виконання підрядних робіт за договором, позивач звернувся з цим позовом до суду першої інстанції, в якому просив зобов'язати відповідача виконати вказані роботи та стягнути з відповідача на користь позивача штрафні санкції, передбачені договором за несвоєчасне виконання зобов'язання.

Позовні вимоги АТ "Укртрансгаз" обґрунтовані тим, що відповідно до узгодженого сторонами календарного плану-графіку виконання робіт (підпункт 6.3.8 пункту 6.3 договору) підрядником не були виконані певні роботи.

Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позовних вимог в частині стягнення штрафних санкцій, посилаючись на те, що розрахунок пені та штрафу, наданий позивачем, є необґрунтованим, оскільки сторони у договорі не передбачили вартості кожного окремого етапу робіт.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС не погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що здійснений АТ "Укртрансгаз" розрахунок штрафу та пені є необґрунтованим, оскільки сторони у договорі не передбачили вартості кожного окремого етапу робіт та позивачем не надано доказів того, яким чином, з урахуванням умов договору та додатків до нього, можливо обрахувати вартість невиконаних робіт за кожним етапом окремо, при тому, що договір містить лише загальну вартість робіт, без розподілу на етапи, враховуючи таке.

Відповідно до статті 875 ЦК України за договором будівельного підряду підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

У розумінні наведеної норми основним предметом договору будівельного підряду є результат будівельних робіт – завершений будівництвом об'єкт або закінчені будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної документації на замовлення замовника, а не процес виконання робіт чи діяльність підрядника на створення об'єкта та його здачу. Додатковим предметом будівельного підряду можуть бути нерозривно пов'язані із місцезнаходженням об'єкта проектні та пошукові роботи щодо розробки за завданням замовника проектної або іншої технічної документації та/або виконання пошукових робіт.

Суди попередніх інстанцій у розгляді справи не врахували того, що за умовами Договору підрядник бере на себе зобов'язання власними та залученими силами та засобами виконати комплекс робіт по об'єкту та здати в установлений договором строк закінчений будівництвом об'єкт відповідно до договірної документації, у той час як відповідальність підрядника за умовами цього договору у вигляді штрафних санкцій (пені, штрафу), передбачена пунктом 10.3 договору, настає у разі порушення строків виконання робіт, що вказані в пункті 5.2 договору (строк виконання робіт – протягом 12 місяців з моменту отримання підрядником письмового дозволу замовника про початок виконання робіт та/або відповідно до календарного плану – графіка).

Отже, відповідальність підрядника за умовами договору у вигляді штрафних санкцій (пені, штрафу) настає у разі прострочення виконання відповідачем обов'язку зі здачі завершеного будівництвом об'єкта в експлуатацію, тобто за прострочення виконання підрядних робіт у цілому, а не за прострочення у виконанні окремих етапів робіт/поставки обладнання в межах основного договору.

Відсутність у договорі підряду окремо погоджених строків виконання кожного з видів (етапів) робіт та їх вартості не позбавляє позивача права на застосування до боржника відповідальності, передбаченої договором, виходячи із загальної вартості невиконаних робіт з урахуванням загального терміну їх виконання.

Не врахувавши суть спірних правовідносин, суди безпідставно залишили поза увагою дослідження обставин щодо наявності або відсутності обставин, які свідчили б про відсутність вини відповідача у невиконанні своїх зобов'язань та/або неможливість належного виконання відповідачем своїх зобов'язань внаслідок дій або бездіяльності позивача, та, як наслідок, наявність підстав для передбаченої Договором відповідальності за відповідне порушення.

Зважаючи на викладене, КГС ВС скасував рішення Господарського суду міста Києва від 06.08.2018 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 29.07.2020 у частині розгляду вимог про стягнення пені, штрафу, у відповідній частині справу передав на новий розгляд до Господарського суду міста Києва.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.10.2020 у справі № 910/4709/18 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92527188>.

11. Щодо повідомлення стягувача про відкриття виконавчого провадження

Ненаправлення державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження з відповідним ідентифікатором доступу прямо порушує право сторони (стягувача) щодо доступу до інформації, наявної в автоматизованій системі виконавчих проваджень, та свідчить про протиправну бездіяльність державного виконавця.

КГС ВС розглянув справу за скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" (далі – ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР") на бездіяльність державного виконавця Золочівського районного відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (далі – Золочівський районний відділ ДВС) щодо примусового виконання наказів апеляційного господарського суду за позовом ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" до Приватного підприємства "УРОЖАЙ" про стягнення заборгованості і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків від 02.03.2020 позов ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" задоволено; стягнуто з ПП "УРОЖАЙ" на користь ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" заборгованість.

10.03.2020 ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" звернулось до Північного апеляційного господарського суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків від 02.03.2020 у третейській справі №5/20.

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 23.04.2020 заяву ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків задоволено. Після набрання цією ухвалою законної сили видані відповідні накази.

15.06.2020 поштовим відправленням ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" звернулось до Північного апеляційного господарського суду із скаргою на бездіяльність державного виконавця.

Скарга мотивована порушенням державним виконавцем положень статті 13, частини п'ятої статті 26, статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" щодо строків та порядку вчинення виконавчих дій.

ОЦІНКА СУДУ

З матеріалів виконавчого провадження, вбачається, що копії постанов про відкриття виконавчого провадження від 02.06.2020, в порушення частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження", не були направлені стягувачу рекомендованим поштовим повідомленням.

Відтак, ураховуючи положення абзацу другою частини п'ятої статті 13 Закону України "Про виконавче провадження", КГС ВС вважає обґрунтованими висновки суду першої інстанції про наявність підстав для задоволення скарги ТОВ "АГРОХІМ-ПАРТНЕР" у частині визнання неправомірною бездіяльності державних виконавців

Золочівського районного відділу ДВС, які не вчинили належних дій з відправлення постанов про відкриття виконавчого провадження.

Доводи скаржника - Золочівського районного відділу ДВС про те, що на підтвердження відкриття виконавчого провадження копії постанов було направлено сторонам виконавчого провадження простою кореспонденцією, КГС ВС вважає необґрунтованими, оскільки положеннями частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" передбачено інший порядок направлення копій постанов про відкриття виконавчого провадження та не передбачено процедури надання інформації про порушення виконавчого провадження стягувачу чи боржнику у телефонному режимі чи простим поштовим відправленням.

Крім цього, КГС ВС погодився з висновками суду першої інстанції про те, що виконання рішення не є належним повідомленням стягувача про відкриття виконавчого провадження, а також не є належним повідомленням про вчинені виконавцем у виконавчому провадженні дії. Виконання рішення суду у даному випадку не звільняє виконавця від обов'язку надавати сторонам виконавчого провадження інформацію про вчинені у такому виконавчому провадженні дії відповідно до положень статті 28 Закону України "Про виконавче провадження".

Відповідно до частини першої статті 19 Закону України "Про виконавче провадження", сторони виконавчого провадження та прокурор як учасник виконавчого провадження мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом, мають право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця у порядку, встановленому цим Законом, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

КГС зауважив, що Законом України "Про виконавче провадження" передбачено не обов'язок сторони виконавчого провадження, а її право використовувати автоматизовану систему виконавчого провадження для відстежування стану виконавчого провадження, що не звільняє судового виконавця від вчинення належних дій в ході здійснення виконавчого провадження.

КГС ВС звертає увагу на фактичну неможливість у даному випадку використання скаржником автоматизованої системи виконавчого провадження з огляду на таке.

Виходячи з аналізу пункту 2 розділу VI Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 05.08.2016 №2432/5, сторони виконавчого провадження можуть отримати доступ до Автоматизованої системи виконавчих проваджень за допомогою ідентифікатора для доступу до інформації про виконавче провадження, який зазначається в довідці про реєстрацію виконавчого документа та постанові про відкриття виконавчого провадження, через офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

Отже, зазначена система забезпечує можливість формування сторонами виконавчого провадження узагальненої інформації про рішення (виконавчі дії), прийняті (вчинені) виконавцем, із зазначенням дати їх прийняття (вчинення) та з можливістю роздрукування такої інформації; доступ сторонам виконавчого провадження до документів виконавчого провадження.

Однак, відсутність у сторони виконавчого провадження постанови про відкриття виконавчого провадження фактично позбавляє сторону доступу до такої системи та можливості формування сторонами виконавчого провадження узагальненої інформації про рішення (виконавчі дії), прийняті (вчинені) виконавцем, визначення дати їх прийняття (вчинення), а також можливості дистанційного доступу сторін виконавчого провадження до документів виконавчого провадження.

Ненаправлення державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження з відповідним ідентифікатором доступу прямо порушує право сторони (стягувача) щодо доступу до інформації, наявної в автоматизованій системі виконавчих проваджень, яке передбачене частиною першою статті 19 Закону України "Про виконавче провадження".

Ураховуючи, що в даному випадку скаржник не ставив питання про притягнення до відповідальності окремо ідентифікованих осіб, а лише просив підтвердити наявність протиправної поведінки у бездіяльності державного виконавця (як представника органу ДВС), визначення подальших наслідків такої протиправної бездіяльності судового виконавця повинно здійснюватися з урахуванням положень статті 74 Закону України "Про виконавче провадження", статті 12 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів".

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 15.07.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 873/26/20 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92384871>.

12. Щодо визначення дійсної ринкової вартості майна під час проведення виконавчих дій

Сторони виконавчого провадження під час здійснення виконавчих дій не позбавлені можливості заявляти клопотання про визначення вартості майна, зокрема, визначення іншої ціни предмета іпотеки, ніж та що була зазначена в резолютивній частині рішення суду, якщо вартість майна змінилася.

КГС ВС розглянув справу за скаргою Національного банку України (далі – НБУ) на дії заступника директора Департаменту – начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України за позовом НБУ до Товариства з обмеженою відповідальністю "Станіславська торгова компанія" (далі – ТОВ "Станіславська торгова компанія") про звернення стягнення на предмет іпотеки і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду міста Києва від 05.11.2018, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 28.05.2019, задоволено позовні вимоги НБУ до ТОВ "Станіславська торгова компанія" про звернення стягнення на предмет іпотеки. Звернуто стягнення на предмет іпотеки за іпотечним договором. Встановлено спосіб реалізації предмету іпотеки шляхом продажу на прилюдних торгах в межах процедури виконавчого провадження.

03.01.2019 НБУ звернувся до Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України з клопотанням про залучення до участі у виконавчих діях суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для визначення ринкової вартості майна боржника, у задоволенні якого було відмовлено листом від 28.01.2020 з зазначенням, що у державного виконавця відсутні підстави на здійснення дій щодо визначення вартості майна боржника/призначення суб'єкта оціночної діяльності у виконавчому провадженні, враховуючи встановлену вартість такого майна у рішенні суду.

Листом № 622-26-20/20 від 28.01.2020 за підписом Заступника директора Департаменту – начальника Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України стягувачу відмовлено задоволенні вищевказаного клопотання та зазначено, що у державного виконавця відсутні підстави на здійснення дій щодо визначення вартості майна боржника/призначення суб'єкта оціночної діяльності у виконавчому провадженні, враховуючи встановлену вартість такого майна у рішенні суду.

У зв'язку із зазначеним НБУ звернувся до Господарського суду міста Києва зі скаргою на дії заступника директора Департаменту – начальника Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

ОЦІНКА СУДУ

Порядок та особливості реалізації предмета іпотеки, на який звернуто стягнення за рішенням суду, в межах процедури виконавчого провадження визначаються Законом України "Про виконавче провадження".

Відповідно до статті 57 Закону України "Про виконавче провадження" визначення вартості майна боржника здійснюється за взаємною згодою сторонами виконавчого провадження. У разі якщо сторони виконавчого провадження, а також заставодержатель у 10-денний строк з дня винесення виконавцем постанови про арешт майна боржника не досягли згоди щодо вартості майна та письмово не повідомили виконавця про визначену ними вартість майна, виконавець самостійно визначає вартість майна боржника. Для проведення оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання. У разі якщо визначити вартість майна (окремих предметів) складно, виконавець має право залучити суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для проведення оцінки майна. Звіт про оцінку майна у виконавчому провадженні є дійсним протягом шести місяців з дня його підписання суб'єктом

оціночної діяльності – суб'єктом господарювання. Після закінчення цього строку оцінка майна проводиться повторно.

КГС ВС погодився з висновками місцевого та апеляційного господарських судів про те, що положеннями чинного законодавства передбачено обов'язкове погодження сторонами вартості майна боржника на стадії виконавчого провадження, а у випадку недосягнення ними згоди - визначення його вартості залученим суб'єктом оціночної діяльності.

У матеріалах справи відсутні будь-які докази на підтвердження того факту, що сторони узгодили початкову ціну продажу майна боржника або взагалі намагались погодити його вартість.

При цьому від моменту складення звіту який наявний у матеріалах справи, минуло 1,5 роки, що дозволяє припустити можливу зміну вартості майна боржника за цей період.

Відповідно до частини першої статті 19 Закону України "Про виконавче провадження" сторони виконавчого провадження мають право, зокрема, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

При цьому згідно з частиною першою статті 20 цього Закону для проведення оцінки майна виконавець вносить постанову про залучення суб'єктів оціночної діяльності – суб'єктів господарювання.

Таким чином, зі змісту вищенаведених норм чинного законодавства убачається, що сторони виконавчого провадження під час здійснення виконавчих дій не позбавлені можливості заявляти клопотання про визначення вартості майна, тобто визначення іншої ціни предмета іпотеки, ніж та що була зазначена в резолютивній частині рішення суду, якщо така вартість майна змінилася.

Більше того, можливість визначення вартості майна боржника під час проведення виконавчих дій на стадії його оцінки, у тому числі у разі не зазначення вартості такого майна у резолютивній частині рішення суду, передбачена положеннями Закону України "Про виконавче провадження".

Враховуючи викладене, КГС ВС зазначив, що висновки господарських судів попередніх інстанцій про неправомірну бездіяльність державного виконавця у зв'язку з безпідставною відмовою у задоволенні клопотання НБУ щодо залучення суб'єкта оціночної діяльності для визначення дійсної ринкової вартості майна боржника, на яке звернуто стягнення за рішенням суду, є законними і обґрунтованими та залишив без змін ухвалу Господарського суду міста Києва від 19.02.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 16.06.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі №910/11366/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92256459>.

13. Щодо строку давності стягнення податкового боргу

Строки позовної давності, передбачені статтями 256, 257, 267 ЦК України, відрізняються від строку давності стягнення податкового боргу, визначеного статтею 102 ПК України, який є строком існування відповідного податкового зобов'язання, по закінченню якого воно припиняється в силу закону та є неможливим вжиття будь-яких заходів з його погашення.

КГС ВС розглянув заяву Товариства з обмеженою відповідальністю "Укрщербуд" (далі – ТОВ "Укрщербуд") про визнання банкрутом і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Господарського суду міста Києва від 16.01.2019, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 27.05.2019, ТОВ "Укрщербуд" визнано банкрутом; відкрито ліквідаційну процедуру.

19.03.2019 до Господарського суду міста Києва від ГУ ДФС у Київській області надійшла заява з грошовими вимогами до боржника. На підтвердження вказаних вимог ГУ ДФС у Київській області до заяви про визнання кредитором боржника було копію податкової декларації з плати за землю від 20.02.2015, копію інтегрованої картки платника податку, довідку-розрахунок податкового боргу від 12.02.2019, довідку від 12.02.2019 про наявність податкового боргу, докази направлення кредиторської заяви сторонам у справі.

Скасовуючи ухвалу Господарського суду міста Києва в частині визнання ГУ ДФС у Київській області кредитором ТзОВ "Укрщербуд", апеляційний господарський суд вказав, що ГУ ДФС у Київській області звернувся з відповідною заявою до суду в межах справи про банкрутство лише 19.03.2019, тобто після спливу визначеного статтею 102 Податкового кодексу України (далі – ПК України) 1095-денного строку, внаслідок чого заявлена кредиторська заборгованість є безнадійною та підлягає списанню, а боржник, у свою чергу, вважається вільним від такого грошового зобов'язання.

ОЦІНКА СУДУ

Розгляд та визнання грошових вимог податкових органів у процедурах банкрутства здійснюється судами з врахуванням особливостей виникнення (припинення) податкових зобов'язань боржника згідно з вимогами ПК України, які є спеціальними нормами права, що регулюють ці питання, якщо такі зобов'язання виникають до моменту порушення справи про банкрутство.

Відповідно до положень ПК України встановлено граничний строк для визначення контролюючим органом розміру податкового боргу, який починається за наслідком прийняття рішення податкового органу або самотійного декларування боржником податкових зобов'язань, та не може перевищувати 1095 календарних днів з моменту самотійного декларування податкових зобов'язань або прийняття відповідного рішення про нарахування податкового боргу контролюючим органом, по закінченню яких він уже не може вживати заходів до стягнення податкової заборгованості

у будь-якому порядку (судовому чи позасудовому), оскільки за наслідком закінчення цього строку податкове зобов'язання визнається безнадійним в силу статті 101 Податкового кодексу України, а борг підлягає списанню в обов'язковому порядку. Цей строк є спеціальним строком давності для звернення контролюючого органу до платника податків з вимогою про погашення податкового боргу та застосовується імперативно (в силу закону). Списання безнадійного податкового боргу, яким є податковий борг платника податків, щодо якого минув строк давності у 1095 днів, здійснюється контролюючим органом самостійно на підставі даних автоматизованої інформаційної системи станом на день виникнення безнадійного податкового боргу.

Тому при розгляді грошових вимог контролюючого органу до боржника, як платника податків, заявлених на підставі податкових повідомлень-рішень, прийнятих за наслідками проведення податкових перевірок боржника, господарському суду належить перевірити дотримання контролюючим органом спеціального строку давності заявлення до стягнення з боржника податкового боргу, який у пункті 102.4. статті 102 ПК України встановлено у 1095 календарних днів з дня його виникнення та застосування якого є імперативним.

У разі спливу 1095 денного строку з дня виникнення податкового боргу, такий борг визнається безнадійним та підлягає списанню, у тому числі пеня та штрафні санкції, а відтак з того часу в контролюючого органу відсутнє право вживати будь-які заходи щодо стягнення такої суми боргу.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що заявлені ГУ ДПС у Київській області вимоги виникли у зв'язку з самостійно задекларованими зобов'язаннями шляхом подачі до контролюючого органу декларації з плати на землю від 20.02.2015 (термін сплати 30.01.2016).

Разом з тим з відповідною заявою до суду в межах справи про банкрутство податковий орган звернувся лише 19.03.2019, тобто після спливу визначеного статтею 102 ПК України 1095-денного строку.

Отже, виходячи з встановлених судами обставин спливу строку давності для стягнення податкового боргу, відсутні підстави для визнання у цій справі кредиторських вимог ГУ ДПС у Київській області заявлених після спливу визначеного статтею 102 ПК України 1095-денного строку, внаслідок чого заявлена кредиторська заборгованість є безнадійною та підлягає списанню, а боржник, в свою чергу, вважається вільним від такого грошового зобов'язання.

Крім цього, КГС ВС звернув увагу, що строки позовної давності, передбачені статтями 256, 257, 267 ЦК України, відрізняються від строку давності стягнення податкового боргу згідно із статтею 102 ПК України, який є строком існування відповідного податкового зобов'язання, по закінченню якого воно припиняється в силу закону та є неможливим вжиття будь-яких заходів з його погашення. В той час, як строк позовної давності, правова природа якого полягає у тому, що протягом цього часу особа може звернутися до суду за захистом порушеного права, однак, збіг цього строку не зумовлює припинення відповідного зобов'язання, суд може захистити порушене право, якщо дійде висновку про наявність поважних причин пропуску строку позовної давності.

З огляду на різну правову природу строку позовної давності та строку давності стягнення податкового боргу, КГС ВС не вважає за можливе дійти висновку щодо зупинення перебігу строку до вимог кредитора, поданих з пропуском строку передбаченого статтями 101, 102 ПК України, по аналогії до норм цивільного законодавства та визнання таких кредиторських вимог у відповідності до положень статей 39, 42 КУзПБ.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін постанову Північного апеляційного господарського суду від 30.04.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.10.2020 у справі № 910/8428/18 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92439966>.

14. Щодо умов видачі дубліката наказу суду в разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом

Умовою видачі дубліката наказу суду є подання відповідної заяви протягом строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання, який повинен обчислюватися з урахуванням переривання цього строку та/або його зупинення.

Початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

У разі закриття провадження у справі про банкрутство цього боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (в редакції, чинній на 19.01.2013) виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури, може бути розпочате знову.

Судова палата для розгляду справ про банкрутство КГС ВС розглянула справу за заявою Акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" (далі – АТ "НАК "Нафтогаз України") про видачу дубліката виконавчого документа у справі про стягнення з Публічного акціонерного товариства "Одеська ТЕЦ" (далі - АТ "Одеська ТЕЦ") на користь АТ "НАК "Нафтогаз України" заборгованості за договором купівлі-продажу природного газу і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Одеської області 29.06.2016 у справі № 916/922/16 задоволено позовом АТ "НАК "Нафтогаз України" до АТ "Одеська ТЕЦ" про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу природного газу. На виконання цього рішення видано відповідний наказ від 13.07.2016.

Суворовським ВДВС міста Одеси відкрито виконавче провадження з виконання наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 у справі № 916/922/16.

Постановою Господарського суду Одеської області від 13.12.2016 у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 АТ "Одеська ТЕЦ" визнано банкрутом.

27.12.2016 старшим державним виконавцем Суворовського ВДВС міста Одеса винесено постанову про закінчення виконавчого провадження з виконання наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 № 916/922/16 у зв'язку з визнанням боржника банкрутом.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 23.03.2017 у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 визнано кредиторські вимоги АТ "НАК "Нафтогаз України", до яких увійшла заборгованість, стягнута за рішенням Господарського суду Одеської області від 29.06.2016 у справі № 916/922/16.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 15.01.2019 провадження у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 припинено відповідно до вимог ч. 5 статті 12 Закону України "Про приватизацію державного та комунального майна".

29.05.2019 стягувач – АТ "НАК "Нафтогаз України" звернувся до Господарського суду Одеської області з заявою про направлення наказу у справі № 916/922/16 про стягнення коштів з АТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України". Господарський суд Одеської області листом від 24.07.2019 повідомив стягувача, що у матеріалах справи № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 відсутній зазначений наказ.

У листопаді 2019 АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до Господарського суду Одеської області із заявою від 23.11.2019 про видачу дубліката наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 у справі № 916/922/16 про стягнення ПАТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України" за договором купівлі-продажу природного газу. Зазначена заява мотивована втратою наказу Господарського суду Одеської області від 13.01.2016 під час виконання рішення суду від 29.06.2016 у цій справі, відсутністю спливу строку пред'явлення наказу до виконання та непогашенням АТ "Одеська ТЕЦ" заборгованості за цим наказом суду.

Південно-західний апеляційний господарський суд постановою від 23.01.2020 ухвалу Господарського суду Одеської області від 04.12.2019 у справі № 916/922/16 залишив без змін, погодившись із висновками місцевого господарського суду щодо наявності підстав для видачі дубліката наказу суду від 13.07.2016 у справі № 916/922/16, з огляду на те що наказ не надійшов від відділу ДВС до суду й не міститься у матеріалах справи.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо умов видачі дубліката наказу у справі

Аналіз змісту підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI "Перехідні положення" ГПК України свідчить, що основними критеріями для задоволення заяви про видачу дубліката виконавчого документа є: втрата виконавчого документа (загублення, викрадення, знищення, істотне пошкодження, що унеможливорює його виконання,

тощо) та звернення до суду із заявою до закінчення строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Колегія суддів КГС ВС зауважила, що ГПК України не надає суду права відмовити у задоволенні заяви про видачу дубліката наказу з мотивів її необґрунтованості та не зобов'язує стягувача наводити причини втрати наказу. За встановлення факту невиконання судового рішення видача дубліката наказу не порушує прав боржника та не покладає на нього додаткових зобов'язань, оскільки дублікат наказу має повністю відтворювати втрачений наказ, у тому числі містити дату його видачі. Натомість відсутність наказу у стягувача унеможлиблює виконання рішення суду та порушує його права.

Водночас обов'язковою умовою для видачі дубліката наказу є звернення до суду з такою заявою в межах встановленого законом строку для пред'явлення його до виконання або його поновлення за рішенням суду.

Отже умовою для видачі дубліката наказу суду є подання відповідної заяви до суду відповідно до підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI "Перехідні положення" ГПК України протягом строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання, який повинен обчислюватися з урахуванням переривання цього строку та/або його зупинення.

Якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката втраченого документа вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку. Натомість, коли строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання сплив, і суд його не поновив, то за результатами розгляду заяви про видачу дубліката втраченого виконавчого документа суд відмовляє у задоволенні цієї заяви.

Щодо строку пред'явлення виконавчого документа до виконання

Норми інституту процесуальних строків, що містяться у ГПК України, не передбачають, що процесуальний строк може перериватися. Утім, такі норми передбачені законодавством про виконавче провадження.

Відповідно до статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються пред'явленням виконавчого документа до виконання. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

Водночас 05.10.2016 набрав чинності Закон України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII, яким збільшено строк пред'явлення виконавчих документів до виконання до трьох років з наступного дня після набрання рішенням законної сили (частини перша, друга статті 12 цього Закону).

У пункті 5 Розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII визначено, що виконавчі документи, видані до набрання чинності цим Законом, пред'являються до виконання у строки, встановлені цим Законом.

Отже, законодавець збільшив до трьох років після набрання рішенням законної сили строк пред'явлення до виконання як наказів суду, виданих після набрання чинності 05.10.2016 Законом України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII, так і наказів суду, які були видані на виконання судових рішень до 05.10.2016 та строк пред'явлення яких до виконання не сплинув станом на 05.10.2016

Оскільки у цій справі на момент набрання чинності Законом України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII строк пред'явлення наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 не сплинув та був встановлений до 28.09.2017 (з огляду на переривання строку у зв'язку з пред'явленням наказу до виконання 28.09.2016), з урахуванням положень пункту 5 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" та частини першої статті 12 цього Закону на цей наказ поширюється вимога про збільшення строку для його пред'явлення до виконання до трьох років.

Щодо початку відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження в зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника

У цій справі постанову про закінчення виконавчого провадження від 27.12.2016 з виконання наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 № 916/922/16 винесено на підставі пункту 7 частини першої статті 49 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV у зв'язку з визнанням боржника банкрутом.

Для реалізації права стягувача на повторне пред'явлення виконавчого документа у правовідносинах, що регулюються частиною четвертою статті 50 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV, необхідно існування таких процесуальних рішень (юридичних фактів): а) закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом; б) повернення до суду виконавчого документа у зв'язку із закінченням виконавчого провадження; в) закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

Отже, саме внаслідок закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство виявляється умова реалізації права стягувача на повторне пред'явлення, а саме вимоги, підтверджені такими документами, не були задоволені повністю або частково та не вважаються погашеними (списаними, прощеними) відповідно до Закону про банкрутство.

Тлумачення норм частини третьої статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV та частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII свідчить, що строк повторного пред'явлення виконавчого документа починається знову з моменту формального повернення виконавчого документа, якщо підстави повернення пов'язані суто з обставинами та результатами виконання рішення. Поряд з цим повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборонаю щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника - це результат об'єктивно існуючих обставин зовнішнього характеру, за які учасники

виконавчого провадження не відповідають. Тому в цьому випадку строк повторного пред'явлення починається з моменту усунення цієї заборони, зовнішньої обставини.

У випадку закінчення виконавчого провадження з підстави визнання боржника банкрутом такою зовнішньою об'єктивною обставиною, яка забороняє проведення виконавчих дій щодо боржника, слугує офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. Тому строк повторного пред'явлення має розпочинатися з моменту скасування відповідної заборони, тобто з моменту закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство боржника.

Ураховуючи викладене, КГС ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство з метою єдності та гармонізації судової практики щодо застосування норм частини третьої статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV та частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII, які регулюють порядок пред'явлення виконавчого документа до виконання, дійшов висновку, що початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом - датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство.

Із встановлених судами обставин справи вбачається, що 15.01.2019 Господарським судом Одеської області постановлено ухвалу про припинення провадження у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 про банкрутство АТ "Одеська ТЕЦ" відповідно до вимог частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна".

Таким чином, перебіг трирічного строку пред'явлення наказу Господарського суду Одеської області від 13.07.2016 у справі № 916/922/16 до примусового виконання розпочався з наступного дня після закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство, а саме з 15.01.2019, та спливає відповідно приписів частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII (у редакції, чинній на час розгляду заяви) 16.01.2022.

Щодо можливості розпочати знову виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом у разі закриття провадження у справі про банкрутство цього боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство

Виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом у разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство могло бути розпочате знову, якщо провадження у справі про банкрутство закрито в період з 19.01.2013 до 05.10.2016.

Отже, у праві щодо врегулювання зазначених відносин після 05.10.2016 наявна прогалина, що зумовлює виникнення ситуації, за якої особа, на користь якої ухвалено рішення суду, не матиме фактичної можливості домогтися виконання судового рішення.

Враховуючи, що відповідно до пункту 6 частини другої статті 36 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" ВС забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом, КГС ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство виклала висновок, що в разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство в редакції від 19.01.2013 виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури може бути розпочате знову.

Зважаючи на викладене, КГС ВС залишив без змін Постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.01.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 04.12.2019.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.10.2020 у справі № 916/922/16 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92527169>.

15. Щодо залишення позову без розгляду у зв'язку з порушенням правил об'єднання позовних вимог

Залишення господарським судом після відкриття провадження у справі без розгляду позовної заяви, яка подана з порушенням правил об'єднання позовних вимог, є правомірним, оскільки ГПК України не передбачено встановлення та усунення недоліків у зв'язку з порушенням правил об'єднання позовних вимог.

ОП КГС ВС розглянула справу за позовом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9 про відшкодування шкоди і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою господарського суду міста Києва від 16.09.2019, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019 задоволено заяву представників відповідачів ОСОБА_10, ОСОБА_6, ОСОБА_2 про залишення позову без розгляду, позовну заяву залишено без розгляду на підставі пункту 8 частини першої статті 226 ГПК України у зв'язку з порушенням позивачем правил об'єднання позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 8 частини першої статті 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172, 173 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк.

Статтею 173 названого Кодексу визначено підстави та порядок об'єднання і роз'єднання позовних вимог. Зокрема, згідно з частиною першою цієї статті в одній позовній заяві може бути об'єднано декілька вимог, пов'язаних між собою

підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги. Похідною позовною вимогою є вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги).

ОП КГС ВС погодилася з висновками судів першої та апеляційної інстанції, що вимоги про стягнення шкоди у конкретно визначеному позивачем за кожним окремим кредитним договором розмірі є самостійними вимогами, які не пов'язані ні підставами виникнення, ні поданими доказами та не є основними і похідними одна від одної, оскільки від задоволення одних не залежить задоволення інших, позивач при поданні позову порушив правила об'єднання позовних вимог.

Згідно з частиною першою статті 177 ГПК України завданнями підготовчого провадження є, зокрема: остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу; визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів; вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

Відповідно до частини другої статті 185 ГПК України за результатами підготовчого засідання суд постановляє ухвалу про: 1) залишення позовної заяви без розгляду; 2) закриття провадження у справі; 3) закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті.

Тобто суд, вчинивши необхідні для цілей підготовчого провадження дії, в залежності від встановлених у підготовчому провадженні обставин може прийняти рішення про можливість розгляду справи по суті або припинити подальший розгляд справи (залишити позов без розгляду або закрити провадження у справі), якщо подальший її розгляд є неможливим з будь-яких причин.

При цьому суд не має обов'язку постановляти ухвалу про залишення заяви без руху і надавати позивачу строк для усунення недоліків, оскільки відповідно до частини одинадцятої статті 176 ГПК України у переліку вимог, недодержання яких є підставою залишення заяви без руху, відсутнє посилання на статтю 173 цього Кодексу.

Оскільки позивач порушив правила об'єднання позовних вимог, фактично не міг усунути недоліки позовної заяви, адже встановлення та усунення недоліків у зв'язку з порушенням правил об'єднання позовних вимог ГПК України не передбачено, то позовна заява Фонду гарантування вкладів фізичних осіб була обґрунтовано залишена без розгляду місцевим господарським судом.

Зважаючи на викладене, ОП КГС ВС залишила без змін ухвалу господарського суду міста Києва від 16.09.2019 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 27.11.2019.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.10.2020 у справі № 910/7186/19 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92256472>.

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за жовтень 2020 року / упоряд. суддя-секретар судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Дроботова Т. Б., правове управління (ІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 41 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua

@supremecourt_ua